

20. Mosa

Soep van de Dag

Dutch, design en duurzaam. Het is één van de strategische principes van Koninklijke Mosa, de Maastrichtse keramische tegelfabrikant die eind 2009 als eerste ter wereld Cradle to Cradle gecertificeerde tegels op de markt bracht. Industrieel vormgever José Maase stond mede aan de wieg ervan: “De uitdaging is om een product zo te ontwerpen dat het ook de volgende generaties niet schaadt”.

Hopelijk nemen steeds meer ontwerpers die verantwoordelijkheid op zich. Ik weet in elk geval weer waarvoor ik het doe. Ik ben weer trots op mijn vak.

////////////////////////////////////

“Voor mij hoeft niet alles nieuw, nieuwer, nieuwst te zijn. Ik koop net zo graag iets tweedehands. Dat betekent niet dat ik voor schaarste ben en vind dat er nooit meer een nieuwe stoel mag worden gemaakt.” José Maase drinkt groene thee terwijl ze praat. Ze gebaart enthousiast. “Het gaat erom dat je op een bewuste manier ontwerpt en nadenkt over de mogelijke gevolgen voor het milieu en de mensen om je heen. Door de stap die Mosa heeft gezet naar Cradle to Cradle heb ik als vormgever een andere kijk op dingen op gekregen.”

90 procent minder fijn stof, 17 procent CO₂-uitstootreductie per kilogram eindproduct in de afgelopen tien jaar, een afzetmarkt die voor 85 procent binnen een straal van 500 kilometer ligt en duurzaam geëxploiteerde groeves. Het beleid en de productieprocessen bij Mosa werden al jaren voordat de Cradle to Cradle principes werden omarmd, langs een milieuvriendelijke meetlat gelegd. Enerzijds verplicht door wet- en regelgeving en uit kostenbesparende overwegingen, anderzijds gedreven door ecologisch verantwoordelijkheidsgevoel. Het in de thuisstad gehouden ‘Let’s cradle’-congres in 2007 leidde tot een nieuwe filosofie: Mosa ging Cradle to Cradle. “De directie heeft een prijsvraag uitgeschreven

onder medewerkers met als resultaat 30 ideeën voor een milieubewuster beleid. Vervolgens zijn projectgroepen aan de slag gegaan met de belangrijkste speerpunten. Dat varieerde van het aanpassen van het productieproces tot het integreren van een digitaal archiveringssysteem om minder papier te gebruiken. Uiteindelijk moest dat leiden tot Cradle to Cradle certificering.”

Inmiddels heeft Mosa dat streven zelfs naar een hoger plan getild. Er is fors in duurzaamheid geïnvesteerd: 1 miljoen euro. Vooral in het proces om naast nieuwe grondstoffen andere materiaalstromen te kunnen verwerken, zoals tegelafval. Onder begeleiding van EPEA werden de eerste inspanningen beloond: alle vloertegels zijn voorzien van het Basic-certificaat en klanten die voor glanzend geglazuurde wandtegels kiezen, kopen automatisch een Silver-gecertificeerd product. Wie van felgekleurde wandtegels, zoals rood houdt of van ultramat en zijdemat glazuur, loopt het certificaat vooralsnog mis. “Bepaalde kleuren kunnen alleen met behulp van dergelijke stoffen worden gemaakt. Weliswaar loogt dat lood bijvoorbeeld niet uit, ook niet na gebruik, maar het voldoet niet aan de criteria omdat de medewerkers van het toeleveringsbedrijf eraan kunnen blootstaan. Nu werken we samen met de toeleverancier aan de ontwikkeling van loodvrij glazuur. Je kunt daarbij echter niet van vandaag op morgen resultaat verwachten.”

Van iets ouds iets nieuws maken, zonder daarvoor nieuwe grondstoffen te winnen.

////////////////////////////////////

En dat is meteen de kern van de zaak. Volledig werken volgens de Cradle to Cradle filosofie vergt behalve geld ook enorm veel tijd. Zelfs voor bedrijven die milieubewustzijn reeds hoog op de agenda hadden staan. Zo liep Mosa tegen beperkingen aan tijdens de intensieve samenwerking met architectenbureau Koppert + Koenis, dat van de gemeente Maastricht de opdracht heeft gekregen om het duurzaamste zwembad van Nederland te

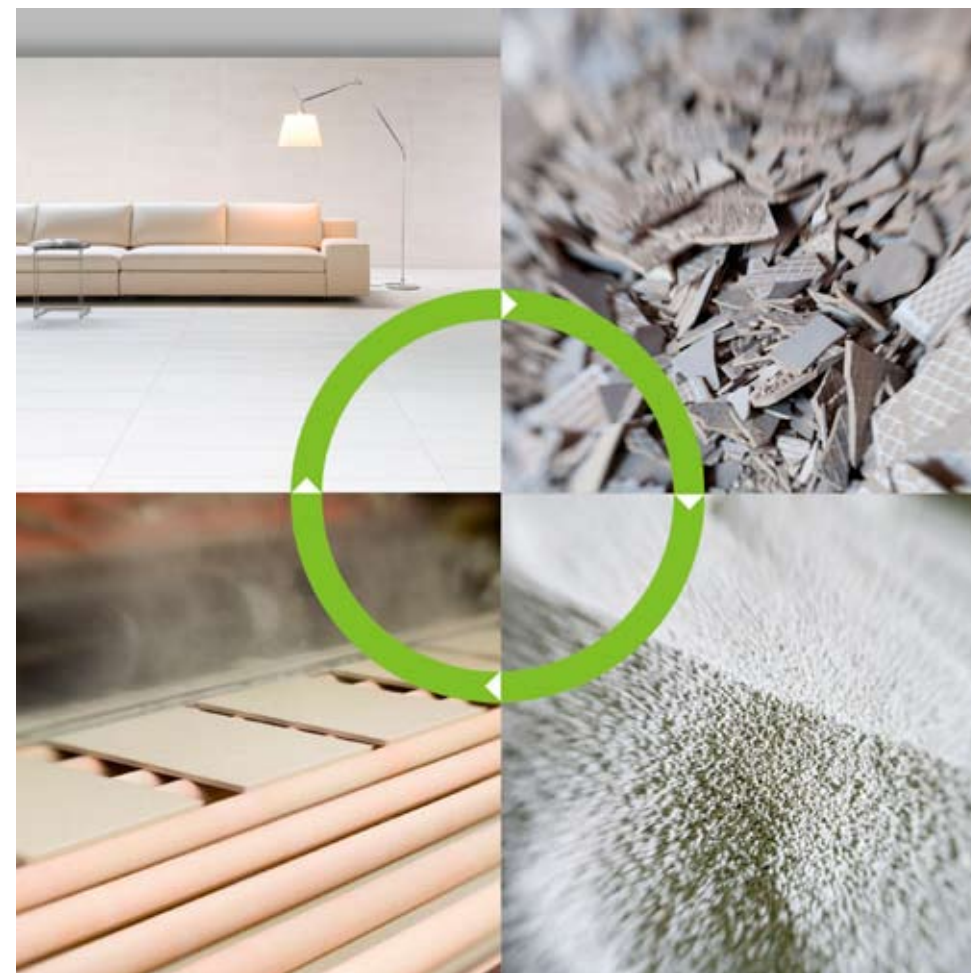
bouwen. Mosa werd aangesteld als ‘tegelpartner’. De architecten wilden de gevel bekleden met tegels gemaakt van gerecycled tegelafval. Van iets ouds iets nieuws maken, zonder daarvoor nieuwe grondstoffen te winnen. “Een complex verzoek, aangezien je nooit precies weet welke zware metalen in oude tegels van andere fabrieken zijn verwerkt. We zijn nog niet zover dat we dat gemakkelijk kunnen vaststellen. Daarom is na lang beraad toch gekozen voor met nieuwe grondstoffen geproduceerde tegels, maar wel met C2C-certificaat.”

Het gaat erom dat je op een bewuste manier ontwerpt en nadenkt over de mogelijke gevolgen voor het milieu en de mensen om je heen.

////////////////////////////////////

Ook bij een proefproject dat samen met afvalverwerker Van Gansewinkel Groep op touw werd gezet, is de focus verlegd. Aanvankelijk wilden de bedrijven een logistiek systeem ontwikkelen voor het ophalen en sorteren van tegelafval van aannemers, bouwmarkten en milieuparken, dat Mosa vervolgens zou pogen te recyclen. Tegenwoordig zijn de pijlen gericht op grote renovatieprojecten. Locaties waar oude gebouwen worden vervangen door nieuwe komen niet in aanmerking, om extra sloopkosten te besparen. Bovendien moeten de nieuw te plaatsen tegels van Mosa komen, dus geld wordt er sowieso verdiend. “Het heeft lang geduurd voordat er voldoende tegelafval was ingezameld om daadwerkelijk met een recycleproces te kunnen beginnen. Mijn taak is om al die afgedankte tegels in uiteenlopende kleuren te gebruiken als basis voor een nieuw, verantwoord product. Als ontwerper werk je in dat geval met een soort soep van de dag. Dat is een grote uitdaging.”

Binnenkort bekijkt Maase zo’n enorme berg ingezameld tegelafval. Mosa beoordeelt of de regels – die door de

Continuously working on sustainability © Mosa. Tiles.

tegelfabrikant zijn bepaald - goed zijn nageleefd, want alleen afval zonder pvc, hout, roodgekleurde scherven en sanitairresten is geschikt voor verwerking. “In de vloertegelfabriek gebruiken we reeds al onze eigen tegelresten voor recycling, nu komt daar ander tegelafval bij. We kunnen nog geen tegels maken, die uit meer dan 45 procent recycle massa bestaan. Dan voldoen ze niet meer aan onze kwaliteitseisen op het gebied van hardheid en poreusheid. Uiteindelijk hopen we, na veel research, dat percentage omhoog te kunnen schroeven, zodat we minder klei nodig hebben voor onze productie.”

Mijn taak is om al die afgedankte tegels in uiteenlopende kleuren te gebruiken als basis voor een nieuw, verantwoord product. Als ontwerper werk je in dat geval met een soort soep van de dag. Dat is een grote uitdaging.

////////////////////////////////////,

Maase glimlacht. “Natuurlijk kan niet alles wat je wilt ook meteen. Het mooie van mijn werk is dat ik die uitdaging tenminste mag aangaan. Voordat ik me verdiepte in Cradle to Cradle twijfelde ik regelmatig over mijn beroep. Als industrieel vormgever bedenk je producten en het gevolg daarvan is dat er steeds meer afval bij komt in de wereld. Inmiddels besef ik dat dat niet zo hoeft te zijn. Je moet verder denken dan: in deze fabriek maken we tegels, zodra de klant die koopt, houdt onze verantwoordelijkheid op. Dat betekent dat je ontwerpprocessen helemaal opnieuw onder de loep moet nemen. Weer bij het begin beginnen.” Desondanks is Cradle to Cradle in de ogen van Maase niet allesbepalend. Zo is ze het met bepaalde critici eens dat begeleiding en certificering beter door verschillende, niet van elkaar afhankelijke, partijen kan worden gedaan, in tegenstelling tot de huidige gang van zaken. “Maar dit traject laat bedrijven wel hele belangrijke duurzame slagen maken. Zodat we in de toekomst producten kunnen maken die veel langer

Pure re-usable end of life material C2C © Mosa. Tiles.

meegaan. En we in toenemende mate ge-upcyclede grondstoffen gaan gebruiken. Hopelijk nemen steeds meer ontwerpers die verantwoordelijkheid op zich. Ik weet in elk geval weer waarvoor ik het doe. Ik ben weer trots op mijn vak.”

Gwen Teo voor REcentre

Geïnterviewd / José Maase, Industrieel vormgever

Koninklijke Mosa
Meerssenerweg 358
6224 AL Maastricht
Nederland

www.mosa.nl

Sector • Productie van tegels

Oprichtingsjaar • 1883

Aantal werknemers • 575

Jaarlijkse omzet (2009) • 120 miljoen EUR